

nem. Apprehensio enim rationis precedit appetitum motum; et imperium rationis de exteriori executione sequitur ipsum.

AD OCTAVUM dicendum, quod humilitas et sapientia inveniuntur in eodem homine, inquantum humilitas ad sapientiam disponit: quia qui humilis est, subiecit se sapientibus ad dicendum, et non innititur sensui proprio. Non tamen oportet quod sapientia et humilitas sint in eadem parte animæ, quia quod est in inferiori, potest disponere ad id quod est superioris; sicut bonitas imaginationis disponit ad scientiam.

AD NONUM dicendum, quod cognitio veritatis se habet ad humilitatem antecedenter; quia dum aliquis veritatem considerat, se ultra suam mensuram non effert.

AD DECIMUM dicendum, quod fictio se habet ad superbiam consequenter; ex hoc enim quod aliquis appetit excellentiam, consequitur quod talem exterius se exhibeat ut apud alios aliquo modo excellat.

AD UNDECIMUM dicendum, quod sentire de se altiora dicitur esse primus actus superbiæ, quia antecedit ad appetitum excellentiæ.

AD DUODECIMUM dicendum, quod ratio, inquantum regit inferiores vires et movet eas, retrahit eas ab inordinatis motibus; unde lex Dei, secundum quod est in ratione, excludit superbiam, non quidem formaliter, sicut nigredo excludit albedinem (sic enim essent in eodem), sed effective, sicut pictor excludit nigredinem. Unde non oportet quod superbia sit in ratione, in qua est lex Dei.

AD DECIMUMTERTIUM dicendum, quod superbia dicitur esse regina aliorum vitiorum, inquantum imperium suum diffundit ad omnia alia vitia, propter ordinem finis ejus ad fines aliorum vitiorum, non propter hoc quod sit in ratione.

AD DECIMUMQUARTUM dicendum, quod hæresis per illam auctoritatem probatur esse effectus superbiæ. Nihil autem prohibet id quod est in una vi animæ, habere effectum in alia vi animæ.

AD DECIMUMQUINTUM dicendum, quod primum peccatum dicitur esse in ratione antecedenter, in appetitu autem essentialiter, inquantum scilicet vis appetitiva tendit in aliquod illicitum, vel ab eo retardatur iudicio rationis.

AD DECIMUMSEXTUM dicendum, quod peccatum est in inferiori vi animæ, ex eo quod una rectitudine rationis recedit; unde non oportet si iustitia aliquo modo ad rationem pertinet, quod propter hoc omne peccatum essentialiter sit in ratione sicut in subjecto.

AD DECIMUMSEPTIMUM dicendum, quod peccatum dicitur esse voluntarium sive spontaneum, non solum quando actus ejus a voluntate elicitur, sed etiam quando est imperatus ab ea, quæ

imperat actus inferiorum virium; unde nihil prohibet aliquod peccatum voluntarium in aliqua inferiori vi animæ esse.

AD DECIMUMOCTAVUM dicendum, quod Socrates posuit omnes virtutes esse quasdam scientias, ut dicitur in VI Ethic., cap. XIII; et ideo posuit ipse, et stoici in hoc eam sequentes, omnes virtutes esse in rationali per essentiam. Sed quia per virtutem moralem magis directe perficitur vis appetitiva quam ipsa ratio, ideo melius est dicendum secundum Aristotelem (VII Ethic., cap. X), quod virtutes morales sunt in vi appetitiva, quæ est rationalis per participationem, inquantum movetur per imperium rationis.

AD DECIMUMNONUM dicendum, quod omnis virtus quodammodo est iustitia, inquantum per rationem ordinatur ad obediendum legi, ut dicitur in V Ethic., cap. I. Unde licet iustitia sit in voluntate, non tamen oportet quod omnes virtutes quæ predicto modo iustitiæ nomen accipiunt, in ratione vel voluntate esse dicantur; quia ratio et voluntas possunt etiam alias vires movere.

AD VICESIMUM dicendum, quod appetere honores sensibiles vel imaginabiles, inquantum habent rationem ardui vel excellentis, non solum ad voluntatem, sed etiam ad irascibilem pertinet.

AD VICESIMUMPRIMUM dicendum, quod superbire est super ire excedendo propriam mensuram, quod non solum ad superiorem, sed etiam ad inferiorem pertinere potest.

AD VICESIMUMSECUNDUM dicendum, quod omnes passiones irascibilis incipiunt ab amore, qui est passio concupiscibilis; et terminantur ad delectationem et tristitiam, quæ etiam sunt in concupiscibili. Unde nihil prohibet, si ea quæ pertinent ad concupiscibilem, attribuantur antecedenter vel consequenter superbiæ, in irascibili existenti.

Et per hoc patet solutio ad ea quæ sequuntur.

ARTICULUS IV. — *De speciebus superbiæ.* (II-II part., quæst. CLXII, art. 4.)

Quarto quæritur de speciebus superbiæ, quas assignat Gregorius (XXII Moralium, cap. VII, in princ.) dicens: *Quatuor quippe sunt species quibus omnis tumor arrogantiam demonstratur, cum bonum aut a semetipsis habere se existimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant, aut certe cum jactant se habere quod non habent, aut despectis ceteris singulariter videri appetunt.* Et videtur quod inconvenienter huiusmodi species superbiæ assignentur. Quod enim aliquis existimet bonum se habere non ab alio, sed a semetipso, ad infidelitatem pertinet; cum fides recta hoc habeat, quod Deus omnium honorum est auctor. Ergo non debet

poni species superbiæ quod aliquis existimet bonum a semetipso se habere, sed magis species erroris vel infidelitatis.

2. Præterea, inter omnia bona quæ in hac vita habentur, potissimum est bonum gratiæ, de quo etiam contingit aliquos superbire. Sed credere quod gratia detur homini ex meritis pertinet ad hæresim Pelagianam. Ergo non debet poni species superbiæ, quod aliquis credat id quod habet, esse sibi datum a Deo pro suis meritis.

3. Præterea, jactare se habere quod non habet, ad mendacium pertinet, quod est vitium distinctum a superbia. Non ergo debet poni species superbiæ.

4. Præterea, velle videri, ad inanem gloriam pertinet, quæ non est superbia, sed filia ejus, ut Gregorius dicit (XXXIV Moralium, cap. xxxi in antiquis, in novis vero cap. xvii). Non ergo debet poni species superbiæ, quod aliquis singulariter velit videri.

5. Præterea, Hieronymus dicit, quod nihil est tam superbum, quam ingratum videri. Ingratitudo autem inter istas quatuor species non numeratur. Ergo videtur quod Gregorius insufficienter enumeret species superbiæ.

6. Præterea, Augustinus dicit (in XIV de Civ. Dei, cap. xiv, in princ.), quod excusare se de peccato commisso, ad superbiam pertinet. Hoc autem inter has species non enumeratur. Ergo insufficienter species superbiæ tanguntur.

7. Præterea, ad superbiam præcipue pertinere videtur quod aliquis præsumptuose tendat ad consequendum aliquid quod est supra se. Hoc autem inter istas quatuor non tangitur. Ergo videtur quod insufficienter species superbiæ tangantur.

In contrarium sufficiat auctoritas Gregorii, quæ posita est in argumento primo.

Respondeo dicendum, quod, sicut Dionysius dicit (iv cap. de divin. Nomin.), bonum causatur ex una et tota causa, malum autem causatur ex singularibus defectibus; sicut pulchritudo causatur ex hoc quod omnia corporis membra decenter se habent; quorum si unum tantum fuerit indecenter dispositum turpitudinem inducit. Sic ergo pertinet ad virtutem quod appetitus hominis feratur in aliquam excellentiam secundum regulam rationis et suam mensuram. Malum autem superbiæ in hoc consistit quod aliquis in appetendo bonum excellens propriam mensuram excedit. Unde quot modis contingit excedere propriam mensuram in appetitu propriæ excellentiæ, tot sunt species superbiæ. Hoc autem contingit tripliciter. Uno modo quantum ad ipsum bonum excellens quod appetitur; ut cum scilicet appetitus fertur in aliquid quod excedit suam mensuram et secundum hoc est tertia species superbiæ, cum scilicet aliquis jactat se habere quod non habet. Alio modo quantum ad modum adipiscendi, ut scilicet habeat aliquam excellentiam a se

vel suis meritis, quam non potest obtinere nisi per gratiam alterius; et sic sumuntur primæ duæ species; eo quod aliquid esse a nobis dupliciter contingit; vel simpliciter, sicut cum facimus aliquid; vel per quandam præparationem, sicut cum aliquid meremur. Tertio modo potest aliquid excedere propriam mensuram quantum ad modum habendi, ut scilicet aliquis afficiatur ad habendum aliquid super ceteros, quod competit sibi similiter habere cum ceteris.

Ad primum ergo dicendum, quod æstimatio rationis corrumpitur dupliciter: uno modo in universali, alio modo in particulari propter aliquam passionem. Corruptio ergo rectæ existimationis circa ea quæ pertinent ad fidem vel bonos mores, si sit quidem in universali, pertinet ad peccatum hæresis, non autem si sit in particulari propter passionem; secundum quod *errant omnes qui operantur malum*, ut dicitur Proverb., xiv, 22; sicut si aliquis sentiret in universali, fornicationem non esse peccatum, esset infidelis; non autem infidelis censetur fornicator, qui eligit fornicationem tanquam bonum propter concupiscentiæ passionem. Similiter si quis in universali æstimaret Deum non esse autorem omnium bonorum, vel bonum gratiæ esse ex meritis, pertineret ad hæresim; non autem si propter amorem inordinatum excellentiæ, quæ incipit in concupiscentiis, corrumpatur in particulari iudicium rationis, ut aliquis præsumat de seipso, tanquam bonum aliquid a se possit habere, aut ex meritis propriis; quod pertinet ad superbum.

Et per hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod jactantia ponitur species superbiæ, non quantum ad ipsum exteriorem actum, qui consequenter se habet ad superbum, ut supra, art. præced., dictum est, sed quantum ad interiorem affectum, ex quo tali actus exterior procedit; dum scilicet homo præsumit de seipso, ac si haberet quod non habet; et in talem excellentiam animus ejus tendit quæ sibi non competit nisi haberet quod non habet.

Ad quartum dicendum, quod etiam velle singulariter videri, consequenter ad superbiam pertinet: essentialiter autem quarta species superbiæ in hoc consistit quod homo præsumat de se, ac si singulariter omnes excelleret, et ad hujusmodi excellentiam animus ejus tendit.

Ad quintum dicendum, quod primæ duæ species ad ingratitude pertinet. Est enim ingratus qui non recognoscit beneficium sibi gratis collatum, vel qui æstimat se hoc suis meritis obtinuisse.

Ad sextum dicendum, quod, sicut Philosophus dicit (in V Ethic., cap. i, circa med.), carere malo accipitur in ratione boni; et ideo sicut ad tertiam speciem pertinet quod aliquis jactat se habere quod non habet; ita etiam quod excuset se de peccato quod habet.

AD SEPTIMUM dicendum, quod peccatum superbiæ quandoque evidentiùs appareat per aliqua præcedentia et subsequentia, quam per id in quo essentialiter consistit; et ideo Gregorius species superbiæ assignavit secundum aliquos actus antecedentes vel consequentes; cum tamen omnes species superbiæ in quadam præsumptione animi essentialiter consistant.

QUÆSTIO IX

DE INANI GLORIA

(In tres articulos divisa.)

Primo enim quæritur, utrum inanis gloria sit peccatum; 2° utrum inanis gloria sit peccatum mortale; 3° utrum filie inanis gloriæ convenienter assignentur.

ARTICULUS PRIMUS. — *Utrum inanis gloria sit peccatum.*
(II-II part., quæst. cxxxii, art. 1.)

Quæstio est de inani gloria. Et primo quæritur, utrum inanis gloria sit peccatum. Et videtur quod non. Consistit enim inanis gloria in eo quod aliquis velit bona sua aliis apparere. Sed hoc non est peccatum, sed laudabile; dicitur enim Matth., v. 16: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Ergo inanis gloria non est peccatum.

2. Præterea, appetitus inanis gloriæ in hoc consistit quod aliquis quærit bona sua ab hominibus laudari. Sed hoc nobis ab Apostolo mandatur, Rom., xii, 17: *Providentes bona non solum coram Deo; sed etiam coram omnibus hominibus.* Ergo inanis gloria non est peccatum.

3. Præterea, omne peccatum consistit in deordinatione appetitus naturalis. Sed per inanem gloriam non appetitur aliquid quod non sit naturaliter appetibile; est enim naturaliter appetibile quod homo veritatem cognoscat, et quod ipse cognoscat. Ergo inanis gloria non est peccatum.

4. Præterea, Ephes., v. 1, dicitur: *Estote imitatores Dei, sicut filii carissimi.* Sed in hoc quod homo quærit gloriam, fit imitator Dei, qui suam gloriam quærit. Ergo videtur quod appetere gloriam non sit peccatum.

5. Præterea, appetere illud quod homini rependitur pro præmio, non est peccatum. Sed gloria repromittitur homini pro præmio; dicitur enim Job, xxii, 29: *Qui humiliatus fuerit erit in gloria;* et Proverb., iii, 35: *Gloriam sapientes possidebunt.* Ergo appetitus gloriæ non est peccatum.

6. Præterea, illud quod est provocativum ad opera virtutum, non videtur esse peccatum. Sed huiusmodi est appetitus

gloriæ; dicit enim Tullius (in I Tusculanarum quæstionum, non procul a princ.): *Omnes ad studia accenduntur gloria.* Ergo appetitus gloriæ non est peccatum.

7. Præterea, illud quod appetitur æqualiter a bonis et malis, non videtur esse peccatum. Sed Sallustius dicit (in Catilinario, cap. cuius initium est *Urbem Romam*, a med.): *Gloriam et honorem et imperium bonus et ignavus æque sibi exoptant.* Ergo appetitus gloriæ non est peccatum.

8. Præterea, Augustinus dicit, quod inanis gloria est iudicium hominum bene de aliquo opinantium. Sed hoc appetere non est peccatum; quia, sicut ipse dicit, crudelis est qui famam suam negligit. Ergo inanis gloria non est peccatum.

9. Præterea, illud quod est objectum cupiditatis, non est peccatum, quamvis ipsa cupiditas peccatum sit, ut patet de pecunia, et de pecuniæ cupiditate. Sed inanis gloria est objectum cupiditatis, ut patet per illud quod dicitur, Galat., v, 26: *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi.* Ergo inanis gloria non est peccatum.

10. Præterea, peccatum virtuti opponitur circa eandem materiam. Sed inanis gloria non opponitur veræ gloriæ; possunt enim in eodem esse, ut videtur. Ergo inanis gloria non est peccatum.

Sed contra est quod illud quod impedit hominem a fide, per quam acceditur ad Deum, est peccatum. Huiusmodi autem est appetitus humanæ gloriæ; dicitur enim Joan., v, 44: *Quomodo potestis credere qui gloriam quæe est ad invicem accipitis, et gloriam quæ a solo Deo est non quæritis?* Ergo inanis gloria est peccatum.

Respondeo dicendum, quod ad huius quæstionis evidentiam oportet primo videre quid sit gloria; et secundo quid sit vana gloria; et sic tertio inspicere poterit, quomodo inanis gloria sit peccatum. Est ergo sciendum, quod, sicut Augustinus dicit super Joannem (tract. c. non procul a princ.), gloria claritatem quandam importat; unde glorificari et clarificari pro eodem in Evangelio sumuntur. Claritas autem importat evidentiam quandam, secundum quam aliquid fit conspicuum et manifestum in suo splendore; et ideo gloria importat quandam manifestationem alicujus in bono. Si autem manifestatur malum alicujus, jam non dicitur gloria, sed magis ignominia; et propter hoc Ambrosius dicit super epistolam ad Rom., quod gloria est clara cum laude notitia (id habet Augustinus lib. LXXXIII Qq., quæst. xxxi, circa finem). Consideratur autem gloria secundum triplicem statum. Nam secundum maximum sui statum gloria consistit in hoc quod bonum alicujus multitudini manifestatur; hoc enim clarum esse dicimus quod ab omnibus vel a multis perspicue videri potest. Unde Tullius dicit (lib. II de Inventione, in fol. iii, ante fin.), quod gloria est frequens fama cum laude. Et Titus